

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

Циклова комісія з педагогічної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТИКА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

для студентів

спеціальності

231 Соціальна робота

освітньо-професійна програма

Соціальна педагогіка

освітньо-професійного ступеня

фаховий молодший бакалавр

Київ – 2022

Розробник:

Доценко Альона Олександрівна, викладач циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач:

Доценко Альона Олександрівна, викладач циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії з педагогічної освіти

Протокол від 31 серпня 2021 р. № 1

Голова циклової комісії Альона ДОЦЕНКО

Робочу програму перевірено

01 вересня 2022 р.

Заступник директора з навчально-методичної роботи Оксана ГОЛОВЧАНСЬКА

Заступник директора з навчальної роботи Яніна КАРЛІНСЬКА

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	3 /90
Курс	2
Семестр	4
Кількість змістових модулів з розподілом:	3
Обсяг кредитів	3
Обсяг годин, в тому числі:	90
Аудиторні	42
Модульний контроль	6
Підготовка і складання підсумкового контролю	30
Самостійна робота	12
Форма семестрового контролю	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування в майбутніх соціальних педагогів моральних цінностей соціально-педагогічної діяльності; оволодіння необхідними знаннями з основ професійної етики та навичками їх реалізації в практичній діяльності.

Основні завдання:

- ознайомити студентів з основними категоріями соціально-педагогічної етики;
- обґрунтувати основні принципи, норми і функції соціального педагога;
- розкрити складові компоненти Етичного кодексу як підґрунтя поведінки соціального педагога;
- охарактеризувати найважливіші етичні концепції морального вчинку, що зумовлюють моделі професійних рішень соціального педагога;
- формувати потребу застосовувати етичні знання на практиці;
- розвивати моральні професійні якості, необхідні для майбутньої фахової діяльності.

Дисципліна «Етика соціально-педагогічної діяльності» як обов'язковий компонент освітньо-професійної програми, забезпечує оволодіння студентами загальними, фаховими та предметними компетентностями.

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
Загальні компетентності		
ЗК-3	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	Модуль 1,2,3
ЗК-4	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства	Модуль 1,2,3
Фахові компетентності		
ФК-13	Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад	Модуль 1,2,3
ФК-14	Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи	Модуль 1,2,3
Предметні компетентності		
	- усвідомлення важливості етичних принципів та норм у соціально-педагогічній діяльності;	
	- обізнаність з основами етичними концепціями й кодексами етики соціальних педагогів;	
	- формування особистого бачення соціально-педагогічної ситуації й самостійного визначення морально-етичних шляхів її вирішення;	
	- обізнаність із вимогами педагогічного етикету в практичній діяльності соціального педагога;	
	- обізнаність із особливостями професійної етики	

	соціального педагога;	
	- здатність і готовність застосовувати складові педагогічної техніки у професійній діяльності;	
	- здатність обирати методи, форми та засоби самовдосконалення для організації ефективної діяльності соціального педагога;.	
	- готовність до особистісно-значущої позитивної мотивації професійно-педагогічної діяльності, творення власного педагогічного досвіду	

3. Результати навчання за дисципліною

В результаті вивчення дисципліни студент повинен:

- **ПРН-3**
- Ідентифікувати, формулювати й розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід
- **ПРН-17**
- Застосовувати набуті знання при наданні консультаційних психологічних та соціально-педагогічних послуг
- **ПРН-18**
- Вміти будувати формальну та неформальну комунікацію, змінювати комунікативні стилі в процесі спілкування
- **ПРН-24**
- Уміти самостійно виконувати обов'язки, покладені в межах професійної діяльності

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	
4 семестр					
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти соціально-педагогічної етики					
Тема 1. Загальні особливості етики.	7	4	2		1
Тема 2. Професійна етика соціального працівника.	4	2	1		1
Тема 3. Моральна свідомість особистості соціального педагога.	3	2			1
Тема 4. Цінності та ціннісні орієнтації у діяльності соціального працівника.	4	2	1		1
Модульний контроль	2				
Разом:	20	10	4		4
Змістовий модуль 2. Нормативно-ціннісний простір етики соціального працівника					
Тема 5. Етика соціальної роботи: принципи і стандарти.	5	2	2		1
Тема 6. Законодавчо-нормативні документи як підґрунтя поведінки соціального працівника.	5	2	2		1
Модульний контроль	2				
Разом:	12	4	4		2
Змістовий модуль 3. Морально-етичні аспекти діяльності соціального працівника					
Тема 7. Морально-етична культура соціального працівника.	4	2	1		1
Тема 8. Культура міжособистісних стосунків у професійній сфері соціального працівника.	6	4	1		1
Тема 9. Етичні засоби подолання конфліктів у діяльності соціального працівника.	4	2	1		1
Тема 10. Зв'язок професійно-етичної культури соціального працівника з його професійним іміджем.	4	2	1		1
Тема 11. Етичні аспекти роботи соціальних служб	4	2	1		1
Тема 12. Етичні проблеми соціально-педагогічної діяльності	4	2	1		1
Модульний контроль	2				
Разом:	28	14	6		6
Підготовка і складання підсумкового контролю:	30				
Усього:	90	28	14		12

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти соціально-педагогічної етики

Тема 1. Загальні особливості етики.

Характеристика етики як науки. Структура етики. Емпірична, або описова етика. Загальна теорія моралі, або філософські проблеми етики. Нормативна етика, теорія морального виховання, або педагогічна етика. Історія етичної думки. Особливості моралі. Структура моралі. Моральна свідомість. Моральна діяльність (практика). Категорії етики. Моральна вимога. Моральний вибір. Моральні чесноти і вади. Добро і зло. Совість (сумління). Справедливість. Гідність і честь. Ідеал (моральний). Смысл (сенси) життя. Щастя.

Особливості моральних цінностей соціально-педагогічної діяльності: тактовність, уважність тощо.

Основні поняття теми: етика, емпірична етика, описова етика, мораль, нормативна етика, педагогічна етика, соціально-педагогічна етика, моральна вимога, моральний вибір, моральні чесноти, вади, добро, зло, совість, справедливість, гідність, честь, ідеал (моральний), смысл (сенси) життя, щастя.

Семінарське заняття 1. Загальні особливості етики.

Рекомендована література: основна [1; 7; 8; 9] додаткова [1,2,4]

Тема 2. Професійна етика соціального працівника.

Професійна етика та її види. Характеристика педагогічної етики. Етичні традиції у розвитку й становленні соціальної роботи в Україні. Причини етичної регламентації соціальної роботи. Категорії етики соціального працівника. Функції етики соціальної роботи та їх характеристика: оціночна, регулятивна, організаційна, керівна, мотиваційна, координуюча, регламентуюча, відтворююча, виховна, комунікативна, оптимізуюча, стабілізуюча, раціоналізуюча, превентивна, прогностична, вирішення протиріч, інформаційна, соціальна, соціалізуюча.

Основні поняття теми: професійна етика, педагогічна етика, соціальна робота, функції етики соціальної роботи.

Рекомендована література: основна [1; 7; 8; 9] додаткова [1,2,6]

Тема 3. Моральна свідомість особистості соціального педагога.

Структура моральної свідомості особистості соціального педагога.

Принципи педагогічної моралі. Принцип педагогічного гуманізму. Принцип колективізму. Принцип громадянськості та патріотизму.

Взаємозв'язок принципів соціальної роботи та принципів етики соціальної роботи. Принципи етики соціальної роботи як основні вимоги до поведінки соціального працівника. Толерантність у діяльності соціального працівника. "Декларація принципів толерантності".

Основні поняття теми: моральна свідомість, принцип педагогічного гуманізму, принцип колективізму, принцип громадянськості та патріотизму, поведінка, толерантність.

Рекомендована література: основна [4; 7; 8] додаткова [1,2,4]

Тема 4. Цінності та ціннісні орієнтації у діяльності соціального працівника.

Поняття цінності. Різновиди цінностей та їх характеристика. Найважливіші цінності у діяльності соціального педагога. Взаємозв'язок між цінностями та моральними якостями соціального педагога. Етичні дилеми. Поняття дилеми та її особливості. Можливості вирішення дилем з урахуванням професійно-етичних цінностей.

Основні поняття теми: цінності, моральні якості, етичні дилеми, дилема, професійно-етичні цінності.

Семінарське заняття 2. Моральна свідомість, цінності та ціннісні орієнтації у діяльності соціального працівника

Рекомендована література: основна [8; 9; 10] додаткова [1,2,3]

Змістовий модуль 2. Нормативно-ціннісний простір етики соціального працівника

Тема 5. Етика соціальної роботи: принципи і стандарти.

Цілі Міжнародної декларації етичних принципів соціальної роботи. Дотримання положень Міжнародної декларації етичних принципів. Співпраця Національних асоціацій з Виконавчим комітетом Міжнародної федерації соціальних працівників (МФСП). Основні галузі, де виникають етичні проблеми та методи їх розв'язання. Міжнародні етичні стандарти соціальних працівників: загальні стандарти етичної поведінки, стандарти поведінки соціального працівника стосовно клієнтів і колег, стандарти взаємин соціального працівника з установами й організаціями, стандарти професії соціального працівника

Основні поняття теми: принцип, стандарт, міжнародна декларація, міжнародні етичні стандарти, клієнт, колега, професія.

Семінарське заняття 3. Етика соціальної роботи: принципи і стандарти.

Рекомендована література: основна [2; 3; 4] додаткова [1,2,3]

Тема 6. Законодавчо-нормативні документи як підґрунтя поведінки соціального працівника.

Законодавчо-нормативні документи, що регламентують діяльність соціального працівника та закладів соціальної інфраструктури. «Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи (соціальних працівників і соціальних педагогів) України» (2005 р.) – документ, що регулює діяльність соціальних працівників в Україні. «Етичний кодекс психолога» (1990 р.) – нормативний документ, покликаний регулювати діяльність психологів. Вимоги до професійної поведінки соціального працівника в етичних кодексах різних країн світу.

Основні поняття теми: кодекс, етичний кодекс, професійна поведінка.

Семінарське заняття 4. Законодавчо-нормативні документи як підґрунтя поведінки соціального працівника.

Рекомендована література: основна [1; 2; 3; 5; 6] додаткова [1,5]

Змістовий модуль 3. Морально-етичні аспекти діяльності соціального працівника

Тема 7. Морально-етична культура соціального працівника.

Моральна норма як складова моралі і нормативна регуляція соціальної роботи.

Моральна свідомість соціального працівника: моральні знання, моральні переконання, моральна потреба.

Критерії моральності у соціальній роботі. Моральні аспекти соціальної роботи з різними категоріями клієнтів.

Основні поняття теми: норма, моральна норма, нормативна регуляція, моральні знання, моральні переконання, моральна потреба, моральність.

Рекомендована література: основна [7; 8; 9; 10] додаткова [1,6]

Тема 8. Культура міжособистісних стосунків у професійній сфері соціального працівника.

Професійний етикет соціального працівника. Принципи етикету. Основні вимоги до етикету телефонної розмови. Вимоги до професійного спілкування у соціально-педагогічній роботі. Етикет бесіди. Основні вимоги до етикету спілкування з педагогами, дітьми та батьками. Бар'єри спілкування.

Основні поняття теми: етикет, професійний етикет, етикет спілкування.

Семінарське заняття 5. Морально-етична культура соціального працівника та культура міжособистісних стосунків у професійній сфері соціального працівника.

Рекомендована література: основна [8; 9; 10] додаткова [1,7]

Тема 9. Етичні засоби подолання конфліктів у діяльності соціального працівника.

Зміст понять «конфліктна ситуація», «інцидент», та «конфлікт». Етапи розвитку конфлікту. Типологія конфліктів. Основні стилі поведінки при розв'язанні конфлікту. Культура розв'язання

конфлікту.

Основні поняття теми: конфліктна ситуація, інцидент, конфлікт, стиль поведінки.

Рекомендована література: основна [7; 8; 9] додаткова [1,4]

Тема 10. Зв'язок професійно-етичної культури соціального працівника з його професійним іміджем.

Професійно-етична культура та професійний імідж соціального працівника. Поняття іміджу як мистецтва подобатись і як мистецтва впливу на оточення у діяльності соціального працівника. Види іміджу. Значення і складові зовнішньої і внутрішньої привабливості іміджу. Складові, що формують імідж людини. Вплив кольору на створення іміджу.

Основні поняття теми: професійно-етична культура, професійний імідж.

Семінарське заняття 6. Етичні засоби подолання конфліктів та значення іміджу у професійній діяльності соціального працівника.

Рекомендована література: основна [8; 9] додаткова [1,5,6]

Тема 11. Етичні аспекти роботи соціальних служб

Етика проведення досліджень у соціально-педагогічній роботі.

Етичне виховання соціального працівника. Морально-етичні особливості надання соціальних, психологічних, соціально-побутових послуг.

Поняття відповідальності. Відповідальність соціального працівника. Прояви самовідповідальності у різних ситуаціях.

Основні поняття теми: етика досліджень, етичне виховання, соціальні послуги, відповідальність.

Рекомендована література: основна [7; 8; 9] додаткова [1,6,7]

Тема 12. Етичні проблеми соціально-педагогічної діяльності

Роль і місце вчинку в моральній діяльності соціального педагога.

Етична дія та її особливості. Основні види інтересів у соціальній роботі та роль соціального працівника в них. Рівні етичної взаємодії соціального працівника та клієнта. Етичний аспект оцінювання діяльності соціального працівника.

Основні поняття теми: вчинок, моральна діяльність, інтерес, оцінювання діяльності.

Семінарське заняття 7. Етичні особливості роботи соціальних служб. Етичні проблеми соціально-педагогічної діяльності.

Рекомендована література: основна [7; 8; 9] додаткова [1,7]

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-ть балів за одиницю	Зм. Модуль 1		Зм. Модуль 2		Зм. Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	5	5	2	2	7	7
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	3	3
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20	3	30
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Разом		-	57	-	54	-	70
Максимальна кількість балів:		181					
Розрахунок коефіцієнта:		1,81					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Завдання для самостійної роботи є необхідною частиною навчально-методичного комплексу дисципліни.

Зміст самостійної роботи студентів має таку структуру:

1. Опрацювати зміст тем за літературою.
2. Розробити схему «Етика соціально-педагогічної діяльності та її взаємодії» (Змістовний модуль 1).
3. Провести наукове спостереження за студентами спеціальності «Соціальна педагогіка» з метою виявлення задатків професійно-етичної культури, написати стислу характеристику (Змістовний модуль 2).
4. Підібрати необхідні матеріали для розкриття теми щодо специфіки загальної і професійно-етичної культури соціального педагога, оформити у вигляді статті до педагогічного журналу (Змістовний модуль 3).

Критерії оцінювання самостійної роботи

Якісними критеріями оцінювання виконання самостійної роботи студентами є:

1. Повнота виконання завдання: елементарна, фрагментарна, повна, неповна.
2. Рівень самостійності студента: під керівництвом викладача, консультація викладача, самостійно.
3. Рівень сформованості навчально-інформаційних умінь (роботи з підручником, складання плану, конспекту, вміння користуватися бібліотекою, спостереження, експеримент тощо).
4. Рівень сформованості навчально-інтелектуальних умінь (визначення понять, аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення, абстрагування, вміння відповідати на запитання, вміння виконувати творчі завдання тощо).
5. Рівень сформованості фахових методичних вмінь: низький (володіння умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу); середній (володіння умінням вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань); достатній (уміння застосовувати набуті знання у стандартних практичних ситуаціях); високий (володіння умінням творчо-пошукової діяльності).

Оцінка	Критерії оцінювання
5	Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Студент здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.
4	Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Студент виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. У відповідях допущені несуттєві помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.
3	Студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, намагається аналізувати факти й події, робити висновки, але дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.
2	Оцінюється завдання, що містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Студент виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.
1	Оцінюється завдання, що містять знання у формі окремих фактів, елементарних уявлень, що відтворюють незначну частину навчального матеріалу, володіють окремими видами умінь на рівні копіювання зразка, виконання певної навчальної дії.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульний контроль проводиться за навчальним матеріалом окремих модулів після завершення лекційних і семінарських занять в письмовій формі. Тривалість проведення письмового модульного контролю становить 2 академічні години. Модульний контроль проводиться в письмовій формі. Максимальна кількість балів за виконання роботи – 25.

6.4. Форми проведення семестрового контролю – залік

6.5. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно
B	82-89	Дуже добре
C	75-81	Добре
D	69-74	Задовільно
E	60-68	Достатньо
FХ	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом

7. Навчально-методична карта дисципліни «Етика соціально-педагогічної діяльності»

Разом: 90 год, лекції – 28 год, семінарські заняття – 14 год, модульний контроль – 6 год., підготовка і складання підсумкового контролю – 30 год, самостійна робота – 12 год.

Модулі	Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3						
Назва модуля	Теоретичні аспекти соціально-педагогічної етики					Нормативно-ціннісний простір етики соціального працівника		Морально-етичні аспекти діяльності соціального працівника						
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Теми лекцій	Загальні особливості етики.	Загальні особливості етики.	Професійна етика соціального працівника.	Моральна свідомість особистості соціального педагога.	Цінності та ціннісні орієнтації у діяльності соціального працівника.	Етика соціальної роботи: принципи і стандарти	Законодавчо-нормативні документи як підґрунтя поведінки соціального працівника.	Морально-етична культура соціального працівника	Культура міжособистісних стосунків у професійній сфері соціального працівника.	Культура міжособистісних стосунків у професійній сфері соціального працівника.	Етичні засоби подолання конфліктів у діяльності соціального працівника.	Зв'язок професійно-етичної культури соціального працівника з його професійним іміджем.	Етичні аспекти роботи соціальних служб	Етичні проблеми соціально-педагогічної діяльності
Теми семінарських занять	Загальні особливості етики.				Моральна свідомість, цінності та ціннісні орієнтації у діяльності соціального працівника	Етика соціальної роботи: принципи і стандарти	Законодавчо-нормативні документи як підґрунтя поведінки соціального працівника.			Морально-етична культура соціального працівника та культура міжособистісних стосунків у професійній сфері соціального працівника.		Етичні засоби подолання конфліктів та значення іміджу у професійній діяльності соціального працівника.		Етичні особливості роботи соціальних служб. Етичні проблеми соціально-педагогічної діяльності.
Самостійна робота	5 балів					5 балів		5 балів						
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 б)					Модульна контрольна робота 2 (25 б)		Модульна контрольна робота 3 (25 б)						
Підсумковий контроль	Залік коефіцієнт 1,81													

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова):

1. Бралатан В. П. Професійна етика : навч. посіб. / Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. – «Центр учбової літератури» : 2017. – 452 с
2. Глобальна декларація етичних принципів соціальної роботи (Міжнародної федерації соціальних працівників). Режим доступу: <https://www.iassw-aiets.org/wp-content/uploads/2019/03/Ukrainian-Global-SW-statement-of-Ethical-Principles.pdf>
3. Глобальна декларація етичних принципів соціальної роботи (Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи). Режим доступу: <https://www.iassw-aiets.org/wp-content/uploads/2019/03/Ukrainian-Global-SW-statement-of-Ethical-Principles.pdf>
4. Декларація принципів толерантності. Режим доступу: <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2014/2/10/Deklaracija-tolerantnosti.pdf>
5. Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1965643-05#Text>
6. Етичний кодекс психолога. Режим доступу: <http://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf>
7. Іщук С. В. Етика соціальної роботи: опорні конспекти. Тернопіль: ТДПУ, 2013. 108 с
8. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с
9. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
10. Тимошенко, Н. Є. Професійне самовдосконалення соціального педагога: навч. посіб. / Тимошенко Н.Є. Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2016. 128 с.

Додаткова:

1. Актуальні проблеми теорії та практики соціальної роботи на межі тисячоліть. – К.: УДЦССМ, 2011. 236 с
2. Зозуляк-Случик Р., Радкевич О. Деонтологія соціальної роботи як складова професійно-етичної компетенції майбутніх фахівців // Вісник Черкаського університету: педагогічні науки. 2017. № 3. С. 36-41. Режим доступу: <http://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/1531>
3. Лаврецький Р.В., Лоза А.С. Етичні дилеми в соціальній роботі // Young Scientist. 2017. № 12 (52). С.81-86.
4. Практикум з соціальної роботи. Част. I : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Л. Є. Єрьоміна; за заг.ред. О. В. Федорової. – Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2017. 140 с.
5. Семигіна Т. Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 175 с.
6. Спіріна Т. П. Формування професійно-етичних якостей майбутніх фахівців соціальної сфери / Спіріна Т. П. // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – № 1 (55). – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2016. С. 151-156.
7. Шумик А.М., Тополь О.В. Етика професійного спілкування фахівця із соціальної допомоги // Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 9–10 квітня 2018 р. / редкол. : В. Л. Погребна, Н. В. Островська, І. Ю. Тонкіх та ін. Дніпро: ЛІРА, 2018. С. 553-557.